

Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

NEMZETKÖZI JOG II.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az
Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Nemzetközi környezetvédelmi jog

Dr. Sziebig Orsolya Johanna



SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE



Tanulási útmutató



Tananyag hossza: 40 dia

Tartalom:

3-7. oldal	Bevezető gondolatok
8-16. oldal	A nemzetközi környezetvédelmi jog kialakulása, a környezetvédelemmel foglalkozó nemzetközi szervezetek
17-27. oldal	Nemzetközi környezetvédelmi jog forrásai, alapelvek
28-39. oldal	Szektorális környezetvédelmi szabályozás
40-42. oldal	Bíróságok környezeti vonatkozású ügyei

Áttekintésre szánt javasolt minimum időtartam: 1 óra

Tanulásra szánt javasolt minimum időtartam: 2 óra

A tananyagot **fogalomtár** és **önellenőrző kérdések** egészítik ki.

Fogalomtár *elsajátítására* szánt javasolt minimum időtartam: 1 óra

Bevezető gondolatok



Miért van szükség környezetvédelmi szabályozásra?

- **Globális környezeti problémák:** globális felmelegedés, klímaváltozás, szélsőséges időjárási jelenségek, ózonréteg elvékonyodása, biodiverzitás (biológiai sokféleség) csökkenése, hulladékkezelés hiányosságai – műanyagszennyezés, természeti elemek szennyezése
- Globális problémák globális megoldást, az államok összefogását igénylik



- Válasz: egyes államok, az Európai Unió és a nemzetközi jog környezetvédelmi szabályozása
- Viszonylag fiatal jogterület, mivel a XX. századig nem beszélhettünk környezetvédelmi szabályozásról

Mindeközben....

Még mindig sokan **tagadják** a klímaváltozást.



Donald J. Trump ✓
@realDonaldTrump



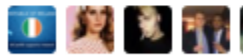
Following

The concept of global warming was created by and for the Chinese in order to make U.S. manufacturing non-competitive.



RETWEETS
24,831

LIKES
14,654



Donald J. Trump ✓
@realDonaldTrump



Following

2:15 PM - 6 Nov 2012



Snowing in Texas and Louisiana, record setting freezing temperatures throughout the country and beyond. Global warming is an expensive hoax!

RETWEETS
428

LIKES
358



1:27 AM - 29 Jan 2014



Nemzetközi környezetvédelmi jog

- Miért szükséges szabályozni?
- Tényezők: népességnövekedés, termelőtevékenység. Ipari forradalom, erdőirtás, motorizáció, átalakuló fogyasztási szokások....
- Nemzetközi jog, mint eszközrendszer – hatékonyság
- Környezetszennyezés – környezetvédelem
- A **környezetszennyezés** a talaj, a folyók, a légkör különböző eredetű és mértékű károsítása.



Környezetvédelem fogalma



- **Fogalma:**
- **Szűkebb:** olyan tevékenység, amely a védett természeti értékek megóvása, gyakorlására irányul.
- **Tágabb:** olyan tevékenység, amely a természeti rendszerek egészének megóvására, lehetséges gyarapítására irányul.
- **Jogi:** jogszabályok szerint folytatott tevékenység a természeti értékek védelmében
- A **környezetvédelem** az ember által okozott, vagy okozandó kár minimalizálását jelenti a természetes és mesterséges (épített) környezet, azaz az ember érdekében.

A nemzetközi környezetvédelmi jog kialakulása, a környezetvédelemmel foglalkozó nemzetközi szervezetek



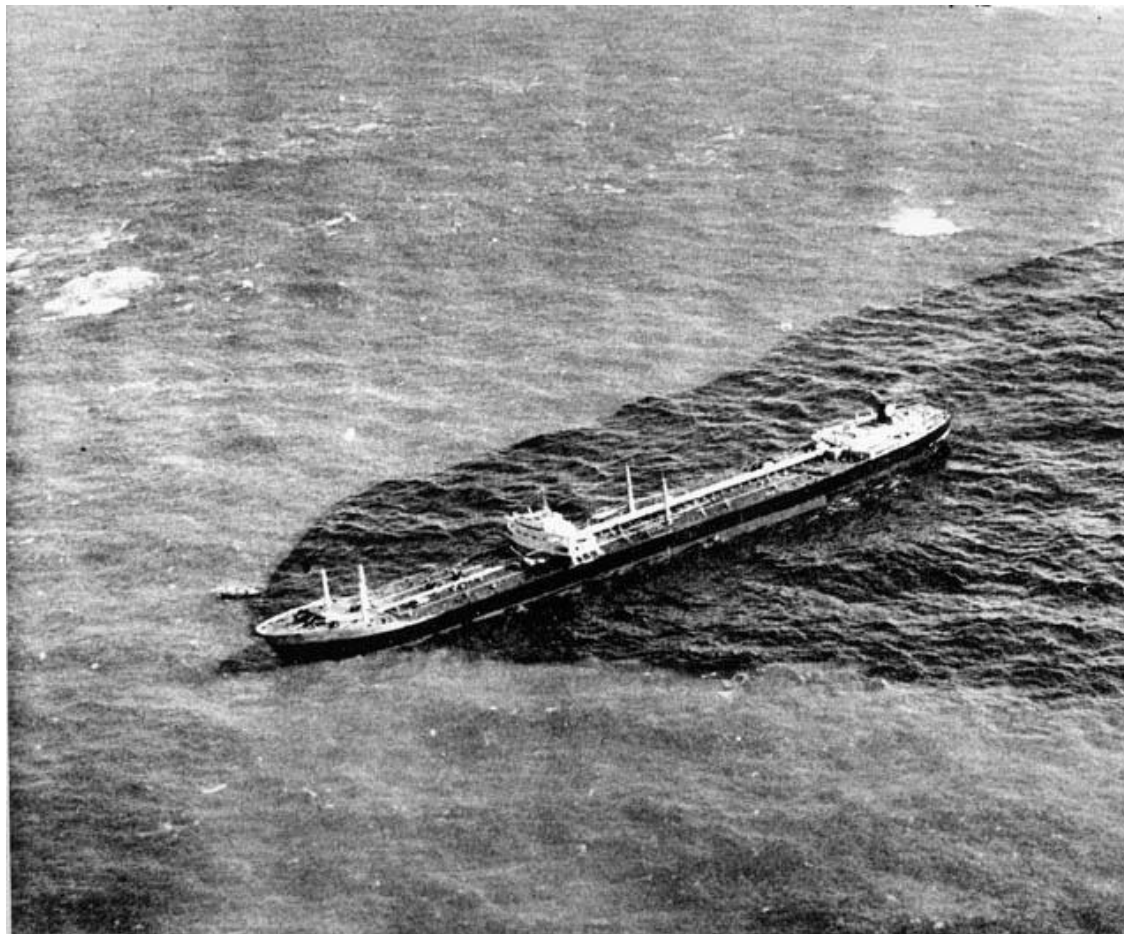
Nemzetközi környezetvédelmi jog fejlődési korszakai

- Első korszak – *felismerés 1900-1945*
- Második korszak – *intézményesülés 1945-1972*
 - ENSZ Konferencia az Emberi Környezetről 1972. Stockholm - nyilatkozat
- Harmadik korszak – *hatékony koordinációs rendszer kialakítása 1972-1992*
 - Környezet és Fejlődés Világkonferencia 1992. Rio de Janeiro
 - Fenntartható Fejlődés Bizottsága (1993) - végrehajtás
 - Éghajlatváltozásról szóló Keretegyezmény
 - Biológiai Sokféleségről szóló Egyezmény
 - Nyilatkozat
 - Agenda 21: Feladatok a XXI. századra
- Negyedik korszak – *integráció 1992-*
 - Fenntartható Fejlődés Konferencia 2002. Johannesburg (Föld csúcs +10) 2012. Rio (Rio +20)



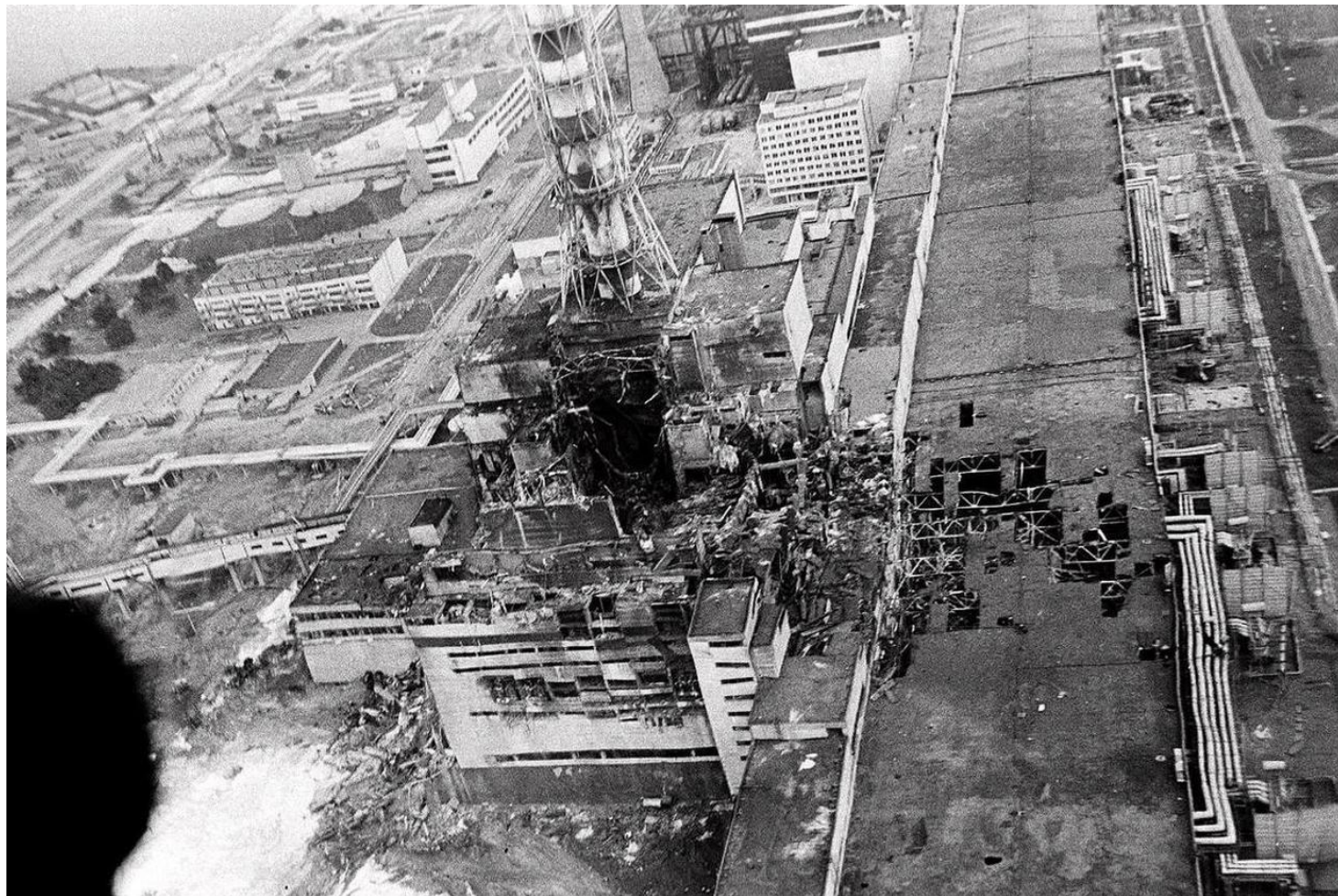
Nemzetközi környezetvédelmi jog fejlődésére ható események

- Torrey Canyon – olajszennyezés, 1967.



Nemzetközi környezetvédelmi jog fejlődésére ható események

- Csernobil - katasztrófa, 1986.



Nemzetközi környezetvédelmi jog fejlődése

- **1984.** Környezet és Fejlődés Világbizottsága
- **1987.** Közös Jövőnk c. jelentés
- **Fenntartható fejlődés fogalma**



„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.”

A fenntartható fejlődés három pillére

- Gazdaság
- Környezet
- Társadalom



Környezetvédelemmel foglalkozó nemzetközi szervezetek

- **Globális szervezetek:** ENSZ, UNEP (ENSZ Környezeti Programja, 1972.), szakosított intézmények: UNESCO, FAO, WHO, WMO, IAEA, IMO, ICAO, pénzügyi intézmények
- **Regionális szervezetek:** Európai szinten (pl. Európa Tanács), de más regionális szervezeteknek is van programja pl. Afrikai Unió
- **Privát szektor**
- **NGO:** civil szféra (Aarhus Egyezmény)
- Konferenciák, CoPs (Conference of the Parties)



UNEP: United Nations Environmental Programme ,UN Environment'

ENSZ Környezeti Programja

- 🌳 támogatja a nemzetközi környezetvédelmi együttműködést;
- 🌳 támogatást és iránymutatást nyújt az ENSZ intézményeinek;
- 🌳 tudományos testületén keresztül támogatja a nemzetközi tudományos közösséget, hogy részt vállaljanak az ENSZ környezeti programjainak megvalósításában.



United Nations Environment Programme

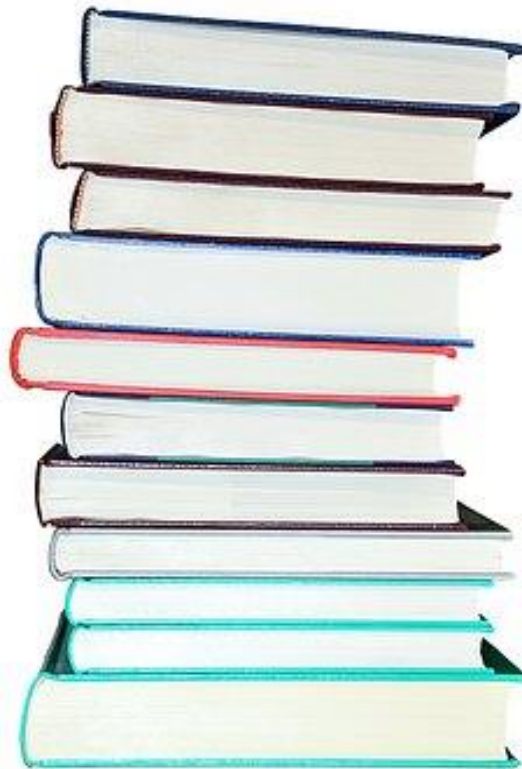
Éghajlat-változási Kormányközi Testület = IPCC

Intergovernmental Panel on Climate Change

- WMO és UNEP együtt hozta létre 1988-ban
- 2007-ben Béke Nobel-díj
- Összefoglaló jelentések
- Munkacsoportok és leltárkészítő egység
- Átfogó, objektív, átlátható kép
- WMO genfi székhelye
- Tudományos és szakmai felülvizsgálati folyamat – végső jelentés
- Eddig öt jelentés készült el (1990-2013)
- Jelenleg a hatodik folyamat zajlik

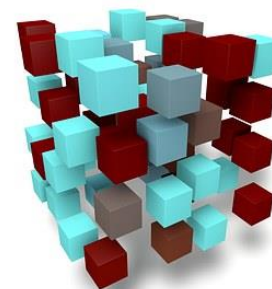


Nemzetközi környezetvédelmi jog forrásai, alapelvek



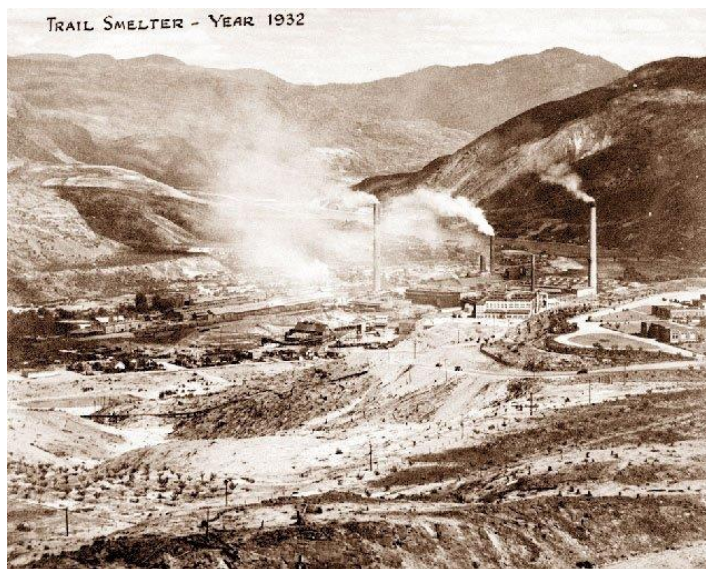
Nemzetközi környezetvédelmi jog forrásai

- **Szerződéses jog:** keretegyezmények/egyezmények, szerződések, mellékletek, listák/jegyzőkönyvek
- **Szokásjog, környezetjogi elvek:** dokumentumokban, nyilatkozatokban, kiemelkedő bírósági döntésekben található meg
- **Szabályozás területei:**
 - Globális szabályozás
 - Szektorális szabályozás: Flóra/fauna (természetvédelem), Édesvizek, Talaj, Tenger, Légkör, Veszélyes hulladék és veszélyes anyagok



1. Kárért való állami felelősség elve

- Kárért való állami felelősség elve (az államok szuverenitással rendelkeznek különböző környezeti erőforrásaik felett, és felelősséggel tartoznak, hogy ne okozzanak határon átnyúló környezeti károkat)



2. Megelőzés elve

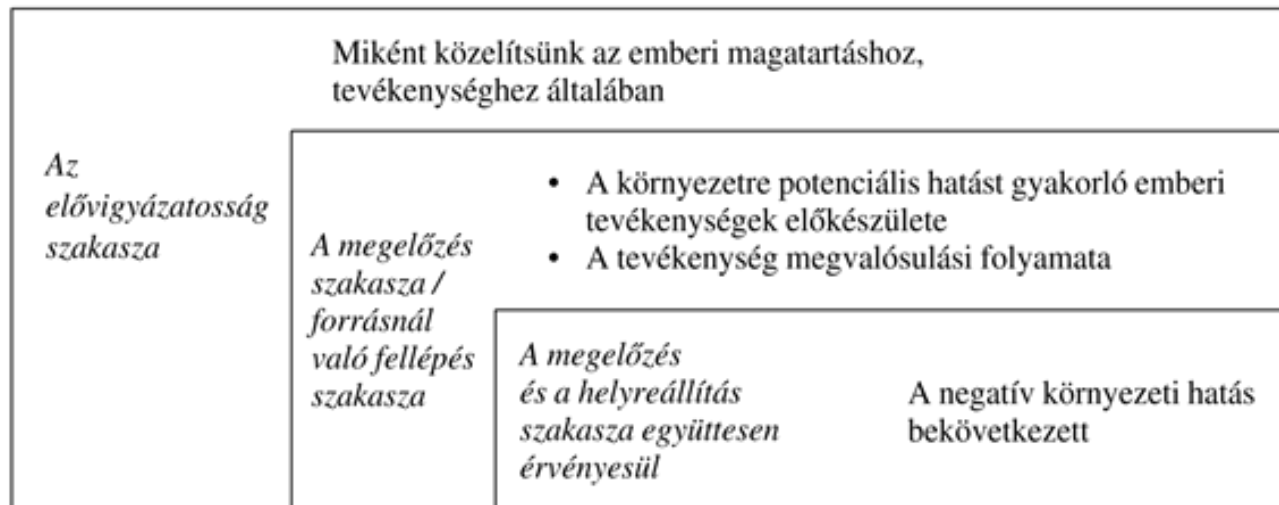


- (1) károkozás tilalma (általános) – Stockholm-21. elv, Rio-2. elv
- (2) a környezet védelme, megőrzése, fenntartása (általános) – Rio-7. elv
- (3) az elővigyázatosság elve (specifikus – tudományos bizonytalanság) – Rio-15. elv

„A környezetre vonatkozó nemzetközi jognak része az államok azon általános kötelezettségének léte, melynek célja biztosítani, hogy a joghatóságán és ellenőrzésén belüli tevékenységek tartsák tiszteletben más államok, vagy a nemzeti ellenőrzésen kívüli területek környezetét.”

3. Elővigyázatosság elve

- A környezet védelme érdekében az Államok, lehetőségeiknek megfelelően, széles körben törekedni fognak az elővigyázatosságra. Ahol **súlyos és visszafordíthatatlan károsodás** fenyeget, a teljes tudományos bizonyosság hiánya nem használható fel **indokolásként** a környezetrombolást megakadályozó, hatékony intézkedések **elhalasztására**.



4. Együttműködés elve

Több módon megvalósulhat, egyezmények eleme

1. Tájékoztatás (veszélyes tevékenységről - Rio-19. elv)
2. Konzultáció (veszélyes tevékenységről - Rio-19. elv)
3. Értesítés (környezeti ártalomról, akut veszélyhelyzetről - Rio-18. elv)
4. Segítségnyújtás (Rio-18. elv – a nemzetközi közösség)
5. Környezeti ártalmak enyhítése



5. Szennyező fizet elve


- Nem alkalmazzák nemzetközi szinten – fejlettebb államok, OECD
- *„A nemzeti hatóságoknak törekedniük kell a környezeti költségek megosztásának és a gazdasági eszközök felhasználásának elősegítésére, tekintetbe véve azt a megközelítést, hogy alapvetően a szennyezőnek kell viselnie a szennyezés költségét, figyelemmel a közérdekre, a nemzetközi kereskedelmi és befektetési folyamatok eltorzítása nélkül.”*
- Költségelosztás
- Alkalmazási problémák



6. Fenntartható fejlődés elve



7. Közös de megkülönböztetett felelősség elve

- Fejlett és fejlődő országok között
 - Eltérő mértékben járultak hozzá a környezeti problémák kialakulásához
 - Gazdasági erő – mit tudnak tenni?
 - Egyezményekben is megjelenik
 - UNFCC , Kiotói Jegyzőkönyv
 - Klímaváltozás elleni küzdelem
- 
- „*Elismerve*, hogy különleges intézkedést igényel a fejlődő országok igényeinek kielégítése, beleértve a kiegészítő pénzügyi forrásokról és a szükséges technológiák hozzáférhetőségéről való gondoskodást...”

Keretegyezmények

- Minél több állam bevonása a szabályozásba
- Sokszor tudományos bizonytalanság/politika
- Puha kötelezettségvállalások
- Nem lehet kikényszeríteni a vállalatokat
- Fogalom-meghatározások, közös célkitűzések, szervezeti keretek és további jogalkotásra való felhívás
- Finanszírozás kérdése-pénzalapok
- Mellékletek, listák -



Jegyzőkönyvek



- Keretegyezmények kiegészítése
- Konkrét és kikényszeríthető kötelezettségek
- Jegyzőkönyvek is módosíthatók

- A sztratoszferikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény + Montreáli jegyzőkönyv
- Éghajlat-változási keretegyezményének (UNFCCC) kiegészítő jegyzőkönyve, Kiotói Jegyzőkönyv (1997)

Szektorális környezetvédelmi szabályozás



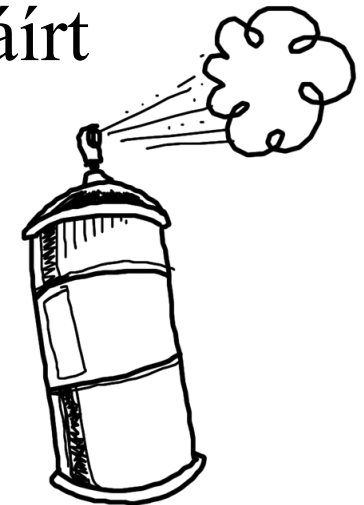
I. Atmoszféra védelme

- Skandináv államok – légszennyezés miatt
- A sztratoszferikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény
- Az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montreálban 1987. szeptember 16-án aláírt jegyzőkönyv
- Számos „puha” politikai jellegű kötelezettségvállalás
- Jegyzőkönyvek: kén kibocsátása (1985) nitrogén-oxidok (1988) illékony szerves vegyületek (1991) kénkibocsátás további csökkentése (1994) tartósan megmaradó szerves anyagok (POP) és nehézfémek (1998) savasodás, eutrofizáció (1999)



Ózonpajzs védelme

- A sztratoszferikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény
- Az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban 1987. szeptember 16-án aláírt jegyzőkönyv
- CFC gázok: kloro-fluoro-karbonok
- 1990: 595 ezer tonna
- 2011: 5 ezer tonna
- Fejlődő államok továbbra is használják



Üvegházhatás-prognózis

A klímaváltozás lehetséges következményei 2050-től



a vízkészletek csökkenése



gyakoribb szélsőséges időjárás



a biológiai sokszínűség visszaesése



fertőzőes megbetegedések növekedése



a mezőgazdasági erőforrások csökkenése



a gleccserek olvadása

Észak-Amerika

- a Nagy Tavak süllyedő vízfelszíne;
- korlátozott mezőgazdaság a nagy síkságokon;
- veszélyeztetett ökoszisztémák: láp, tundra;

Sarki területek:

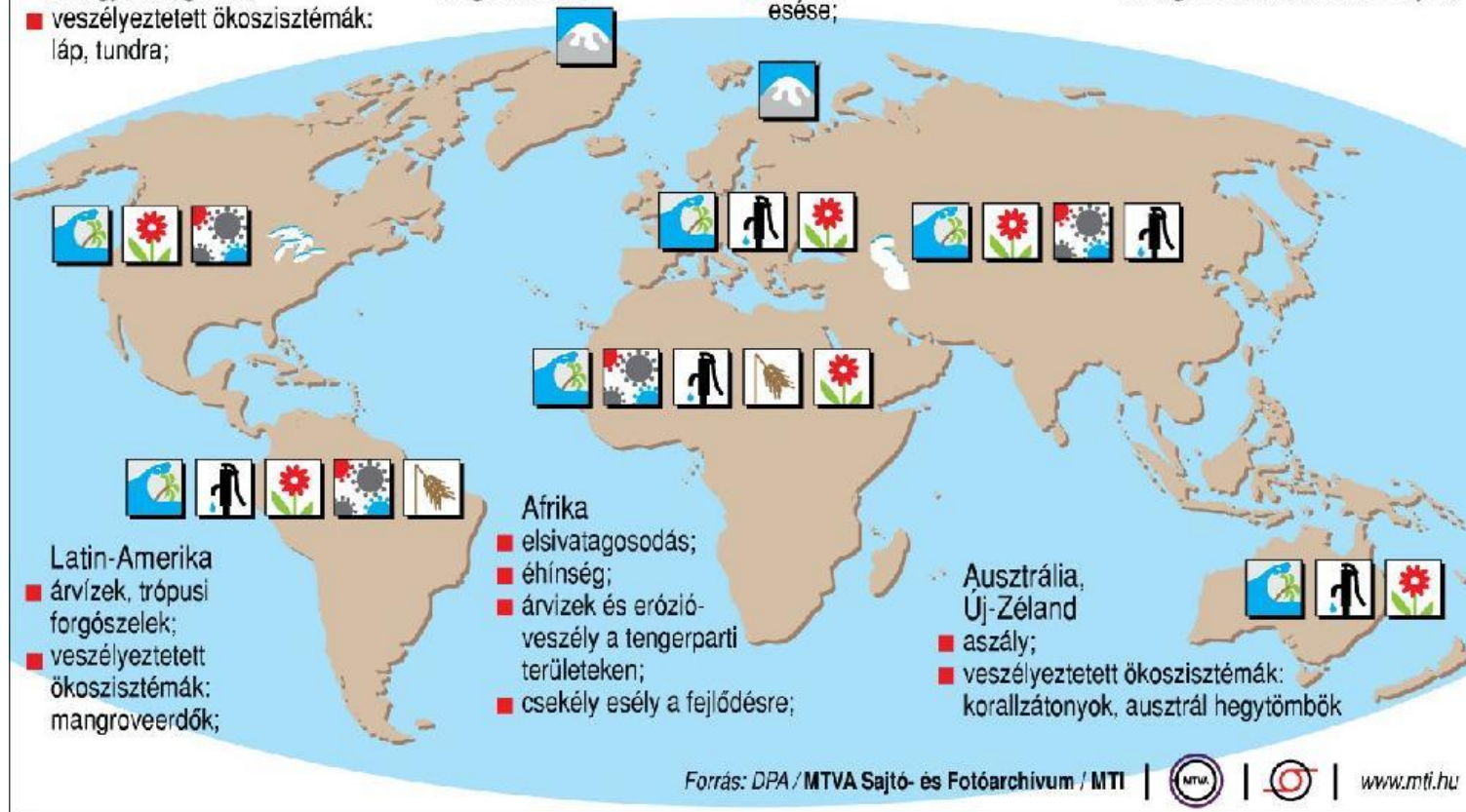
- az Északi-sarkon a jégtakaró visszahúzódása;
- a halászati terület megváltozása;

Európa

- gyakori esőzés északon, délen pedig szárazság;
- a gleccserek olvadása;
- a téli sport-turizmus visszaesése;

Ázsia

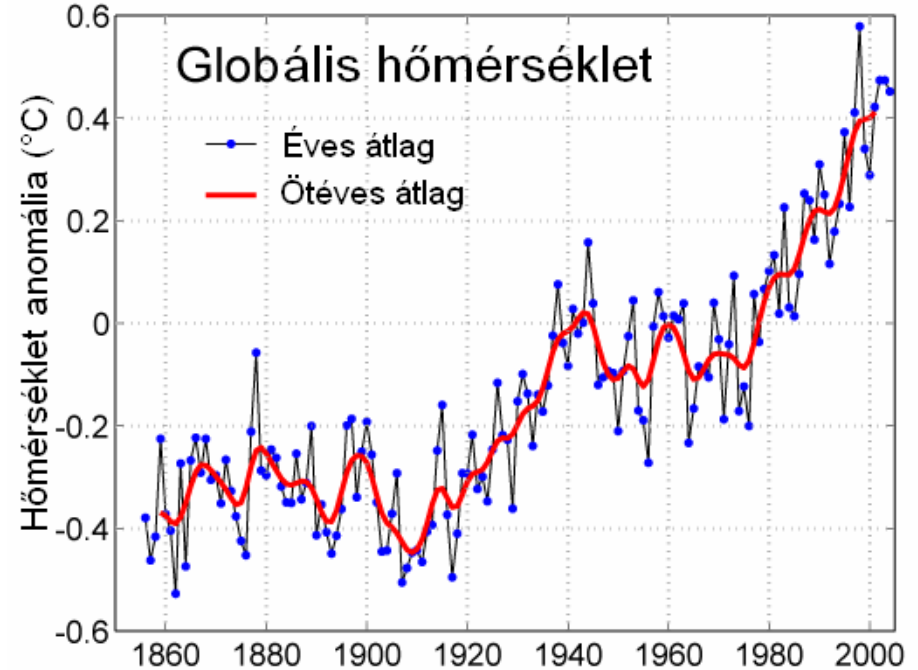
- az emelkedő tengerszint miatt emberek millióinak vándorlása;
- veszélyeztetett ökoszisztémák: mangroveerdők, korallzátonyok;



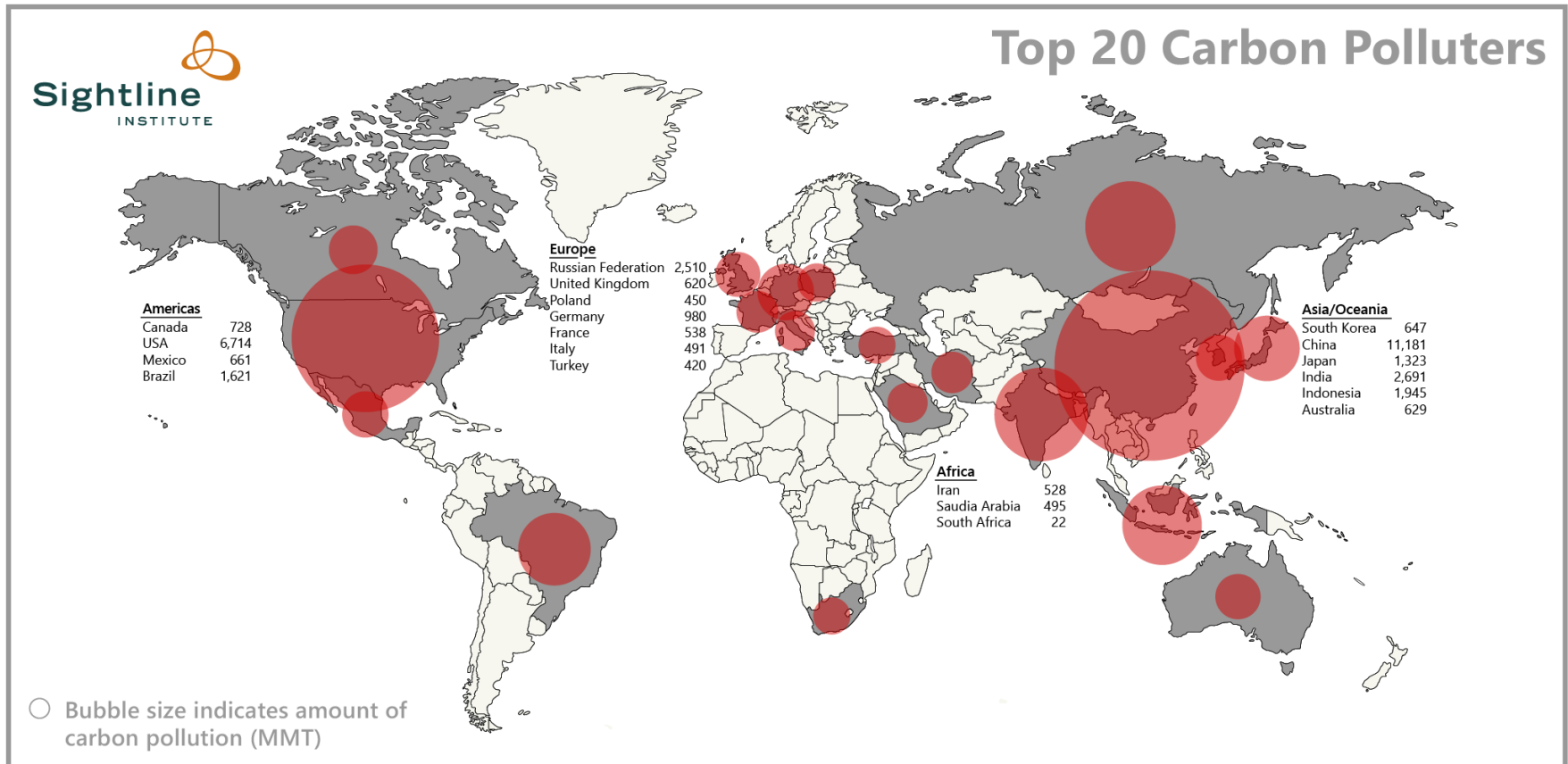
Forrás: DPA / MTVA Sajtó- és Fotóarchívum / MTI |  |  | www.mti.hu

Éghajlatváltozás

- Globális felmelegedés
- CO₂ és más üvegházhatású gázok
- Közgyűlési nyilatkozatok (1988, 1989)
- 1989. Környezetről szóló Nyilatkozat
- 1992. UNFCC (1994)
- Jelentések, programok kidolgozása, információcsere, oktatás
- Fejlődő államok



Legnagyobb szén-dioxid kibocsátó államok



II. Tengeri környezet védelme



- 1982. évi tengerjogi egyezmény
- Tengeri környezet környezet védelme, erőforrások kiaknázása, hulladék, járművekről történő környezetszennyezés
- A hajókról történő szennyezés megelőzéséről szóló 1973. évi nemzetközi egyezmény és az ahhoz csatolt 1978. évi Jegyzőkönyv (MARPOL 1973/1978.)
- Az 1969. november 29-én kelt Brüsszeli Egyezmény az olajszennyezésből eredő károkért való polgári jogi felelősségről
- Az olajszennyezésből eredő károk megtérítése céljára felállítandó nemzetközi alapról szóló egyezmény (1971)
- A tengerfenéken található ásványi erőforrások feltárásáról vagy kiaknázásából eredő olajszennyezések vonatkozásában felmerülő polgári jogi felelősségről szóló egyezmény (1977)³⁵

Tengeri élővilág védelme

- 1982. tengerjogi egyezmény – nyílt tengerek élővilága
- 1982. Észak-atlanti-óceánban honos lazacok védelméről
- OSPAR-Egyezmény 1992. észak-atlanti-óceáni környezet védelméről
- Szétterjedő halrajokra vonatkozó egyezmények



**OSPAR
COMMISSION**

*Protecting and conserving the
North-East Atlantic and its resources*



Antarktisz környezetvédelme

- 1959. Antarktisz-egyezmény – katonai tevékenység, nukleáris kísérlet és nukleáris hulladéklerakás tilalma
- 1972. Antarktisi fókák védelméről
- 1980. Antarktisi tengeri élő erőforrások megőrzéséről szóló

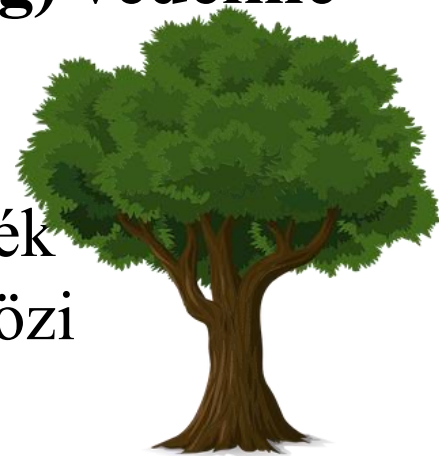


Egyezmény – halak, kagylók, rákok, madarak

- ~~1988. Antarktisi ásványi erőforrások szabályozásáról~~
- 1991. Kiegészítő jegyzőkönyv – 50 éves időszakra

III. Flóra (növényvilág) és fauna (állatvilág) védelme

- **Szabályozás jellege**
- Meghatározott faj védelme: 1973. Jegesmedvék védelméről szóló egyezmény, 1946. Nemzetközi bálnavadászati egyezmény
- Meghatározott természeti értékkel bíró terület védelme: 2003. Kijevi Egyezmény a Kárpátok védelméről, Ramsari Egyezmény 1971. a nemzetközi jelentőségű vizes területekről, különösen, mint a vízimadarak élőhelyeiről
- Biológiai sokféleség védelme: 1992. Biológiai Sokféleség Egyezmény
- Közvetett védelem: 1973. CITES Egyezmény



IV. Különösen veszélyes tevékenységek szabályozása

- Veszélyes hulladék kezelése: a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló, **Bázelben**, 1989. március 22. napján aláírt **Egyezmény**



- Ipari balesetek: 1992. az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól szóló egyezmény
- 1986. Nukleáris balesetekről szóló korai tájékoztatással foglalkozó egyezmény
- 1987. Nukleáris baleset, illetve a radiológiai sürgősségi helyzet esetén való segítségnyújtásról szóló megállapodás

Bíróságok környezeti vonatkozású ügyei



Emberi Jogok Európai Bírósága

- Emberi Jogok Európai Egyezménye
- egészséges környezethez való jog nem szerepel *expressis verbis*
- EJEB egyes elemeit védi
 - élethez való jog (2. cikk);
 - tisztességes tárgyaláshoz való jog (6. cikk);
 - magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog (8. cikk);
 - véleménynyilvánítás szabadsága (10. cikk);
 - hatékony jogorvoslathoz való jogot (13. cikk);
 - tulajdonhoz való jog (1. Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikk).

Nemzetközi Bíróság környezeti vonatkozású ügyei

- 1949. Korfu-szoros ügy
- 1974. Francia Nukleáris kísérletek ügye
- 1992. Naurui foszfátföldek ügye
- 1996. A nukleáris fegyverek használatának és az azzal való fenyegetésnek a jogszerűségével kapcsolatos tanácsadó vélemény
- 1997. Bős-Nagymaros ügy
- 2010. Argentína és Uruguay közötti vita, az Uruguay folyó menti papírgyár ügy
- 2013-ban egyesített ügyek: Costa Rica v. Nicaragua (A Nicaragua által folytatott egyes tevékenységekről a határterületen) és Nicaragua v. Costa Rica (A San Juan folyó menti út kivitelezéséről Costa Ricában)
- 2014. Az antarktisi bálnavadászati ügy

- *A tananyagban felhasznált képek online megtalálhatók és szabadon hozzáférhetők.
- *A tananyag kizárólag oktatási célból készült.
- *A tananyag a Szerző saját szellemi terméke, forrásként az adott tárgyhoz megjelölt kötelező irodalmi források kerültek felhasználásra.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az
Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE